

Met de gerechtigheidsidee in het recht wordt dan tegelijk de waarheid herwonnen. De rechter zal dan niet langer op valsche doctrinaire gronden onrecht behoeven te doen en zoo den rechts-eisch ten volle kunnen dienen, hij zal ook niet langer, als hij recht wil doen, de waarheid behoeven te vermoffelen onder allerlei valsche vormen. Zijn eenmaal de nevelen van het wilsdogma geheel weggetrokken, heeft men een heldere voorstelling gekregen van de mate, waarin de rechter gebonden is aan de wet en de mate, waarin hij vrijelijk recht doet naar gewoonte en billijkheid, dan zal men ook komen tot een juiste waardeering van wet en rechter beide. Hoe meer men het recht kan concretiseeren tot positief recht, ook tot wettelijk recht, hoe beter, want het wordt er vaster en bruikbaar door voor de toepassing. Maar waar dit door den aard der zaak is uitgesloten, daar late men den rechter vrijelijk en welbewust met het rechtsbeginsel zelf opereeren. Dat hij, om die taak te kunnen vervullen, heel wat minder legalistisch moet worden afgericht en meer rechtswijsgeerig en practisch-sociaal moet worden geschoold, gaat men thans dan ook van allerlei zijde inzien. Mannen als Beudant en Charmont, waarlijk toch geen abstracte idealisten of „blauwe” filosofen, hebben het in Frankrijk met kracht hun practischen vakgenooten voorgehouden en Mr. Meyers heeft in zijn ambtelijke aanvaardings-rede gelijk vermaan onzen vaderlandschen juristen nog eens op het gemoed gedrukt.

Ik sluit mij daarbij uit warme overtuiging aan. Het legalisme heeft heel wat vaagheid en onzekerheid omgezet in concreet bezit en in helderheid; maar als product van het rationalistisch natuurrecht, als stelsel der „Allgesetzlichkeit” heeft het uitgediend. Slechts in schijn heeft Von Savigny het pleit verloren. Op de hoofdzaak heeft hij na een eeuw van ervaring een schitterende overwinning behaald. Wat men daardoor verliest, is niet veel meer dan valsche schijn, wat men wint is een drietal voor een gezond rechtsleven onontbeerlijke schatten: gerechtigheid, waarheid en verband met de realiteit van het maatschappelijk leven.